

Setkání s Reprezentantem lidstva

Sergej O. Prokofjev

Jako velký protipól k cestě Já v centrálním motivu stojí levý boční motiv sousoší. Ten ukazuje cestu do říše ovládané odpůrcími mocnostmi - do osmé sféry a ukazuje tak od počátku na jasné tendence stojící proti Já, které vedou do světa asurů.

Podle Rudolfa Steinera jsou s osmou sférou spojeny také vizionářské síly s tělem spojeného jasnozření. (Viz GA 254, 18.10.1915.) Proto jsou lidé, kteří je obdivují už v obyčejném životě a uctívají jejich nositele, vnitřně na cestě do osmé sféry. Rudolf Steiner hovoří v této souvislosti dokonce o „perverzní lásce“ k ní. Působit proti tomu může především meditatívni pozorování plastické skupiny, protože ona dokáže vytvořit v lidské duši důležitou protiváhu, a chrání tak před popsáním pokušením.

Už při prvním pohledu na toto jedinečné umělecké dílo má člověk mocný pocit bezprostředního setkání s centrální postavou, která zcela uchopí duši pozorovatele a naplní ji. Z toho se může postupně vyvinout další zážitek, který je popsán dále. To se může odehrát nejsilněji při prvním setkání s originálem dřevěné plastiky v prostoru Goetheana. Určitou meditatívni náladou duše to ale může být podobně vyvoláno také při každé další návštěvě vždy znovu.

Svým mocným gestem působí k nám přistupující Reprezentant lidstva tak, že nejprve v jeho okolí kromě něho nevnímáme vůbec nic. Neboť on sám naplňuje celé zorné pole pozorovatele. Jako okouzlený dívá se člověk na jeho nepopsatelnou tvář, která vyjadřuje nejvyšší koncentraci obdivu, soucitu, i svědomí. V tomto okamžiku může člověk skutečně prožít, co říká Rudolf Steiner sám v této souvislosti: „Kristus tu stojí jako ztělesněná láska“, která z něho vyzařuje do všech stran.

Teprve postupně přicházíme z toho hlubokého dojetí k sobě a dostáváme jakoby vnitřní podnět sledovat oba směry, které se ukazují v mohutných gestech paže a rukou. Tímto způsobem se postupně odhaluje okolí Reprezentanta lidstva, které je nahoře a dole. Tak se nejprve díváme nad Kristovu hlavu, kam velkým obloukem padá do propasti Lucifer, jehož křídla jsou zlámána, kde se ho téměř dotýká vyzařování levé ruky Reprezentanta lidstva. Ale toto vyzařování neznamená odsouzení. Je to čistá láska a soucit. Ale právě to nemůže Lucifer snést a propadá se do světové propasti, aby se tomuto setkání vyhnul.

Sledujeme-li gesto pravé ruky, objeví se postava Ahrimana, který se plazí hluboko do zemských puklin. Zde leží se zlámanými, netopýru podobnými křídly, s tělem draka nebo snad červa, spoután zlatými žilami na svém útěku před setkáním s čistou světovou láskou a jejím nekončícím soucitem ke všem bytostem světa. Ale také zde to není tak, že by ho Kristus nenáviděl, ale Ahriman sám se ve svém zoufalství noří do naproste samoty. Pro obě odpůrci moci je to okamžik skutečného sebepoznání. „Lucifer cítí ve svém nitru něco, co způsobuje, že sám sobě láme křídla. Je to sebepoznání, Luciferovo sebepoznání. A právě tak je tomu u Ahrimana“ (GA 157, 10. 6. 1915) .i

Protože Rudolf Steiner zdůrazňuje především u obou odpůrcích mocností Kristův soucit (má „jen nekonečný soucit“ s Luciferem a také „nekonečný soucit s Ahrimánem“, je pochopitelné, že je tak celá plastická skupina spojena s Parsifalovým impulsem. „Kristus stojí uprostřed [sousoší] jako ten, kdo přináší parsifalovský element do nové doby, kdo musí ostatní [Lucifera a Ahrimána] přivést k překonání sama sebe nikoli svou silou, ale svou přítomností, takže je nepřekonává on, ale oni překonávají sami sebe“ (GA 159, 18. 5. 1915). Ale mezi působením Parsifala a tím, co je skryto v Kristu, leží základní rozdíl. Parsifal si silou soucitu uvědomuje sám sebe. Kristus ale vytváří sám svou přítomností u jiných bytostí vyšší poznání. To vzniká z Kristova vědomí, které v člověku vyvolává a které je v hlubším smyslu spojeno s každým skutečným sebepoznáním. Proto může Rudolf Steiner mluvit o Luciferově a Ahrimánově sebepoznání, které se stalo možným pro tyto bytosti i k mystériu na Golgotě, jak je to zobrazeno v sousoší.

Člověk se probouzí prostřednictvím zde zmíněného setkání s Kristem k vyššímu sebepoznání. A to je, i když poněkud jiným způsobem, pro něho právě tak bolestné jako pro odpůrci moci. Neboť u Krista působí sama přítomnost v duši člověka tak, že ho nesoudí Kristus (jak až dodnes věří ještě křesťanské církve a jak to v téměř prorocké podobě namaloval Michelangelo ve své velké fresce „Poslední soud“, ale člověk se v přítomnosti Krista soudí sám. A tento soud je pak naprosto pravdivý, jako je pravdivá bytost, v jejíž přítomnosti je tento soud vyvolán.

Rudolf Steiner spojuje tento proces sebepoznání, který vede k úplné proměně člověka, s budoucností křesťanství. Když v tomto smyslu srovnává obraz Krista od Michelangela v „Posledním soudu“ s centrální postavou plastické skupiny, říká: „Zde [u Michelangela] máte Krista, jakým v budoucnosti nemůže Kristus nikdy být, protože na jedné straně odměňuje dobré a na druhé straně zatracuje zlé; zatímco Kristus budoucnosti musí být takový, že každý sám sebe tím, co tu je prostřednictvím Krista, odmění nebo se sám odsoudí“ (GA 157, 10. 6. 1915). A tato nová křesťanská síla skutečného sebepoznání, která vede v přítomnosti Krista k objektivnímu rozsudku nad sebou samotným, byla podána pro tyto „křesťany budoucnosti“ uměleckým

způsobem v sousoší. I takové působení může pro nezaujatého pozorovatele sousoší vyvolat. V individuální kontemplaci může vést až k reálnému vnitřnímu prožitku.

Ruský básník a anthroposof Maximilian Vološin (1877 - 1932) poukázal ve své velké básnické knize „Kainova cesta“, v poslední, patnácté poémě „Soud“ na toto tajemství budoucnosti následujícími slovy:

„A každý

uvidí sám v sobě Slunce

v Zodiaku ...

... A odsoudí sám sebe.“ Při meditativním pozorování sousoší, jak zde bylo popsáno, může člověk odhalit také základní podstatu celé anthroposofické metodologie. Především u poznání zla, které patří podle Rudolfa Steinera k centrálním úkolům naší doby, páté poatlantské kulturní epochy, začíná tento metodologický při stup tím, že člověk svůj vnitřní pohled obrátí nejprve na dob ro, pevně a nezvratně se s ním spojí a teprve potom, když je spojen pevně s tímto vnitřním základem, obrátí pohled ke zlu, V setkání s každým člověkem a v každé životní situaci je třeba důsledně používat tento metodický základní princip, aby se to stalo v duši samozřejmou zvyklostí. K tomu může být stále nové pozorování dřevěné plastiky rozhodující pomocí.